

Giganci Nauki

<https://gigancinauki.pl/gn/biogramy/83926,Urbanski-Teodor.html>
2022-10-02, 07:42

Urbański Teodor

URBAŃSKI Teodor (4 XI 1792, Wieruszów k. Kalisza – 12 II 1850, Warka), inżynier hydrotechnik. Syn Grzegorza, mieszczanina.

W 1816 ukończył szkołę departamentową dozorowaną przez pijarów w Warszawie i w tym roku rozpoczął studia matematyczne na otwartym wówczas Królewskim Uniw. Warszawskim, korzystając ze stypendium rządowego. Zwróciwszy zdolnościami uwagę S. Staszica, U. został w 1817 wysłany przez Komisję Rządową Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego, wraz z J. Smolikowskim, na studia w petersburskim Cesarskim Inst. Inżynierów Komunikacji. Zamierzano przyszłych absolwentów Instytutu zatrudnić jako wykładowców w planowanym w Warszawie Inst. Politechnicznym. U. ukończył studia 15 XI 1818 i po powrocie do Warszawy został w 1819 wysłany do Paryża (ponownie wraz ze Smolikowskim), by pogłębiać wiedzę w École des Ponts et Chaussées, co czynił do 1823, podczas letnich wakacji zwiedzając budowle wodne w całej Francji (opis tych podróży U. ukazał się w „Pamiętniku Warszawskim” w 1821), a także w Anglii i Holandii.

Po powrocie do Warszawy, we IX 1823 został umieszczony przez Staszica w Radzie Ogólnej Budownictwa, Miernictwa i Spławów oraz zatrudniony od 1 XI tego roku jako profesor budowy dróg, mostów i spławów w otwartej wówczas przy Królewskim Uniw. Warszawskim Szkole Inżynierii Cywilnej (której program na zlecenie Staszica opracował), gdzie prowadził wykłady dla elewów rządowych zatrudnionych przy okolicznych drogach i rzekach, zjeżdżających się do stolicy po zakończeniu robót letnich. 21 V 1824 U. został mianowany dyrektorem tej Szkoły. Jednocześnie, 12 V tego roku Komisja Rządowa Spraw Wewnętrznych i Policji powierzyła mu kierownictwo robót nad uspławnieniem rzeki Kamiennej (obejmującym też Radomkę) związanym z rozbudową wzdłuż

jej brzegów zakładów przemysłowych, głównie hutniczo-metalowych, tzw. Zagłębia Staropolskiego na Kielecczyźnie. U. opracował projekt jej uszlusowania na przestrzeni 35 km, obejmujący przekopanie kilku kanałów skracających jej bieg i doprowadzających z niej wodę do zakładów produkcyjnych, i kierował jego wykonaniem w 1826–30. Od 1824 U. pełnił obowiązki inspektora jeneralnego budowli i robót wodnych w Królestwie Polskim, mianowany na to stanowisko przez Radę Administracyjną 5 V 1827. Pracował też nad umacnianiem (faszynowaniem, obwałowywaniem) brzegów Wisły. Po otwarciu 4 I 1826 Szkoły Przygotowawczej do Inst. Politechnicznego w Warszawie i włączeniu do niej Szkoły Inżynierii Cywilnej KUW, był jej profesorem, nadal prowadząc wykłady z zakresu budowy dróg, mostów i splawów. W Warszawie zaprojektował i zbudował bulwar kamienny na Solcu. Za całokształt pożytecznej działalności został odznaczony Orderem św. Stanisława III klasy. Podczas oblężenia Warszawy przez wojska rosyjskie latem 1831 U. był porucznikiem zorganizowanego wówczas korpusu pompierów, czyli straży pożarnej. W trakcie reorganizacji po upadku powstania listopadowego przeszedł od 1832 do Dyrekcji (od 1842 Zarządu) Komunikacji Lądowych i Wodnych, a po przekształceniu jej w zarząd rosyjskiego państwowego XIII Okręgu Komunikacji Lądowych i Wodnych, został 17 XII 1846 mianowany w nim inspektorem i członkiem ogólnego zebrania zarządu. W związku z tym wszedł od 1832 do rosyjskiego Cesarskiego Korpusu Inżynierów Komunikacji Lądowych i Wodnych w stopniu majora, awansując w 1843 do stopnia pułkownika.

Prowadził w tym czasie wiele ważnych prac, m.in. w 1833–39 kierował zakończeniem budowy Kanału Augustowskiego, przerwanej przez powstanie, i oddał go do eksploatacji. W 1835 opracował na zlecenie Banku Polskiego alternatywną wobec koncepcji S. Wysockiego (ale tylko nieznacznie się od niej różniącą) propozycję przebiegu trasy kolei z Warszawy do granicy austriackiej. W latach 1836–38 kierował też budową mostu łyżwowego przez Wisłę w Płocku, który dotrwał do 1915. W lecie 1844 szybko ustawił pod Warszawą most łyżwowy zerwany przez wezbranie rzeki, za co otrzymał pochwałę od władz.

4 IX 1846 nadzór Okręgu Komunikacji zalecił mu zapisanie się do powstałego w 1845 Tow. Geograficznego Rosyjskiego. U. wchodził też w skład komisji nadającej aplikantom uprawnienia konduktorskie i inżynierskie. Według ankiety z 1836 był nieżonaty; znał łacinę, język francuski, niemiecki; nigdy nie skorzystał z urlopu.

Zmarł na posterunku, nabawiwszy się zapalenia płuc wracając z objazdu Wisły do Warszawy.

SBTP (B. Chwaściński); SPPT (B. Chwaściński).

J. Bieliński: *Królewski Uniwersytet Warszawski*, t. III, Warszawa 1911; W. Choroszewski: *Przyczynek do biografii Staszica. Pamiętnik kielecki. Zbiór prac ku uczczeniu Adama Mickiewicza 1798-1898*, Kielce 1901; B. Orłowski: *Polacy w paryskiej École des Ponts et Chaussées w XIX wieku*, [w:] PTHT, t. 3, Warszawa 1994; „Gazeta Handlowa i Przemysłowa” 1842, nr 29; „Gazeta Warszawska” 1816 nr 63, 1831 nr 238, 1844 nr 46; *Kalendarzyki Polityczne Radziszewskiego* 1833-48; „Kurier Warszawski” 1850, nr 60, 63; „Tygodnik Ilustrowany” 1874, nr 13; *Archiwum PAN*: sygn. 11.

Bolesław Orłowski

[Poprzedni](#)
[Następny](#)